

Legyező

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	57.875.1 
Alkotó:	Grüner, Joseph
Készítés ideje:	1785
Készítés helye:	Pozsony
Jelzés:	az előoldalon, jobbra lent, feliratszalagon: Zu finden bey Jos: Grüner / in der eißernen Thür. A. 1785
Anyag:	csont küllők; gyöngyház; papír
Technika:	áttört; színesen festett
Méretetek:	magasság: 26,3 cm átmérő: 48,5 cm

Tizenhét darab áttört, faragott és festett csontküllőn akvarell festésű papírlap. A küllőket sárgaréz szegecs fogja össze.

A lap felső szélét szalagra kötött rózsafüzér szegélyezi, alatta paszellszínekkel festett, lankás, folyóparti tájban, közepén páros címert magába foglaló ovális medalion két oldalán, ötagú társaság áll. A lap szélét díszítő szalagból szalagcsokor borul a medalionra, melyben nyolcágú (sic!) korona alatt, antikizáló talapzatra van támasztva a két, ovális pajzsra festett címer. Jobbra a csehországi Schmidel von Schmiden család címere, balra a birodalmi grófi Browne de Camus családi címer: álló, háromszögű, ezüsttel és feketével hasított tárcsapajzs közepén kétfejű sas, a fejek felett lebegő koronával. Sisakdísz, a jobbra forduló sisakból kinyúló, kardot tartó jobb kar. Pajzstartó oroszlánokkal. Irásszalagon jelmondat: *Fortitudine et Prudentia*, alul: *Fidem Serwabo* (sic!) *Genusque*. = Vitézséggel és bölcsességgel megőrzöm a hitet és nemzetséget.

A medalion pereménél, a nyolcágú korona fölött: *Sancti Romani Imp: Aequites*. A címerektől jobbra, rózsaszín ruhás hölgy és balján, szorosan mellette, világos uniformist viselő férfi áll, kardja derekára kötve, kalapját kezében tartja. Ez utóbbi arcvonásaiban – szemben a többi ábrázolattal – némi portrészzerűsége való törekvés fedezhető fel. A pár mögött, kissé távolabb tőlük, egy férfi áll.

A címerektől balra, egy harmadik férfialak látható, közelében kislány pillangót kerget. A háttérben apró épületcsoportok, az előtérben repülő és vízben úszó kacsák láthatók a parthoz ladik simul.

A hátlapot az alsó ív legmagasabb pontjánál húzott egyenes vonal két részre osztja, a két oldalsó sarokban, ovális keretben két-két meztelen gyermek zenél, táncol és játszik a szabadban, fölül szobabelsőt látni. A képecske meglehetősen topografikus hűséggel jeleníti meg az ablak előtt ülő rokokó hölgy környezetét: asztalán virág, levelek(?), olló, a hölgy kezében könyvecske, mellette hímezőráma, kétoldalt egy-egy szék között, kerek asztalon kávékészlet, odébb kanapé. A falat virágcsokros díszvázákkal festett mezők tagolják. A lap felső szélét szalagfüzér szegélyezi. A küllőket virágos festés, a záróküllőt kertészlány(?) figurája díszíti.

A kétségtelenül házassági ajándéknak szánt legyező minden valószínűség szerint Pozsonyban készült, bár magát a várost nem nevezi meg a jelzés szövege. Éva Toranova (Pozsony), szíves közlése szerint, a pozsonyi városi levéltár anyagában igen gyakori az „eißerne Thür” helymegjelölés, s általában a gettóval összefüggésben. Joseph Grüner talán azonos azzal a Grünich József legyezőkészítővel, akinek a *Pressburger Zeitung* halálhírei szerint 1792-ben meghalt egyik gyermeke. Korábban bécsi munkaként tartották számon.

Irodalom

- Maros Donka Szilvia: *Bájos semmiségek. Az Iparművészeti Múzeum legyezőgyűjteménye (1700-1920)*. Balassi Kiadó - Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2002. - Nr. 58.
- Maros Donka Szilvia: Jegyajándék 1785-ből: adalék a pozsonyi luxusipar történetéhez. *Ars Decorativa*, 13. (1993). 1993. - 213-219.

